

rendes távirzasi eszközöket a Morse-féle írógépet és a figyelmeztető csengetyűt már működésbe hozza.

Igy vázolhattuk a még csak kezdetleges felfedezést. Még sok javítani való van e két eszközön. Az oscillator tekeréseinek igen nagy méretűeknek kell lenniök, mivel ezek dimenziója a szükséges áram erősségével áll egyenes arányban. E kísérleteknél pedig, hogy minél nagyobb távolságra sikerüljenek, igen nagy erősségű áramra van szükség. Hogy példát hozunk fel megemlítjük, hogy 6 hüvelyk nagyságú tekerésből 4 angol mértföldre terjed az áram. A kohaesor pedig a már említett alap tulajdonsága miatt rendkívül kényesnek mutatkozik.

A két eszköz működése ép oly egyszerű, mint elmésen kidolgozott. Még sok újdonságra van reményünk és most folytonosan dolgoznak már a tökéletesítésen; főképen Marconi a híres angol Prece-el. Marconi eddigi eszközeivel már sok szolgálatot tehet; ő különben, a mint egyszer kimondta, nem azon dolgozik, hogy a rendes telegrafálás helyébe új módszerét hozhassa be. Főcélja eszközeinek oly helyen való működése, hol a telegrafálás nagy nehézségekkel jár vagy abszolút lehetetlen. A mint a folyton érkező hírekből kitűnik, Marconinak ez már 8 angol mértföldnyire sikerült.

Ezen új felfedezés nagy szolgálatokat fog tehetni nagy áramu vizeknél, hol a kábelvezeték felállítása lehetetlen, magas hegységek szikláit közt, de különösen háboru esetén és a hajókról a partra történő tudósításoknál. Nagy sikerrel használható azután tengeri jelzésekre, mert egy részt áthatol a ködön, másrészt a fénynél jóval gyorsabban terjed.

A mit itt megtudunk, az még nem tökéletes munkásság eredményéről ad számot. E pár sor csak az első lépések híreit foglalta össze, a mennyiben ezek hozzánk ez ideig érkeztek.

Goldziher Károly.

P á l y á z a t.

A «Tanulók Lapja» szerkesztősége ezennel pályázatot ír a következő tételekre:

1. Elbeszélés az iskolai életből. Jutalma 10 korona.
2. Szabadon választott tárgy s faju költemény. Jutalma 6 korona.
3. Egy nagyobb költői mű fejtegetése. Jutalma 10 korona.
4. Eötvös József báró írói pályájának méltatása. Jutalma 10 korona.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A dolgozatokat a papírnak csupán egyik oldalára szabad írni s jelíges levéllel vagy névalírással ellátva f. é. szeptember 20-ig kell beküldeni.

A jutalmat egyedül arra érdemes munkák szerzőinek adjuk ki s fentartjuk a jogot, hogy a meg nem jutalmazott, de közlésre méltó műveket szintén közölhessük.

A beküldött kéziratokat vissza nem adjuk, azonban a rájuk vonatkozó kritikát az eredmény kihirdetése után számítandó két héten belül a szerzőknek szívesen megmutatjuk.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztőjének, Dr. Rupp Kornélnek munkája díszes kiállításban elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállítású, érdekes és hasznos könyvre, egy *ingyempéldányban* részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hango Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtő iverekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelőket óhajtanak gyűjteni s így tiszteletpéldányhoz jutni.

A zene hatása a vadállatokra. Érdekes kísérleteket tett egy Baker nevű állatszeliidítő. Mindenkor két órával etetés után, este hatkor hegedün játszotta a menaszériában, hogy megfigyelhesse, hogyan hat a zene a vadállatokra. A párduc ép aludt, a mikor a hegedü megszólalt, föriadt és látszott rajta, hogy a hangok nem érintik kellemetlenül, mert figyelni kezdett, lábaira tette a fejét és folyton a művészre nézett. Eleinte mélabus dalokat játszottak és ezt a párduc szívesen hallgatta, de a mikor a tüzes tánczene következett, a párduc idegesen mozgatta a farkát és füleit hegyezte. Egész más viselkedést tanúsított a jaguar, mely mindjárt az első hangokra nagyon ideges lett, folyton ugrált és csak szelidebb zenére nyugodott meg kissé, a mikor pedig a hegedűjátékos távozott, karmaival utána nyult. A leopárdok ügyet se vetettek a zenére, egy nőstény oroszlán morogni kezdett mig kölykei a vidám tánczene hallatára fölágaskodtak és kíváncsiságot arultak el. A bengáliai tigrisek rá se hederítettek a zenére, a hiénák pedig gyáván meglapultak.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasarnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiunai tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda- és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Az utolsó magyar polihisztor.

(1814—1897.)

Pusztul a vén erdő.

Már csak egy-két agg törzsök maradt meg belőle, fáradt görnyedtséggel, tar koronával állanak azok is, csak gyökérzetük tartja őket szilárdan, hozzá erősödve a mult talajához.

Olykor-olykor fölkel a halál szele, megsuhogtatja szárnyait és ilyenkor mindig híja leszen a vén erdőnek egy hatalmas, kidölt törzssökkel.

Most is kevesebb lett egygyel. Kidölt azon jeles embereknek egyike, kiket a mult csodálat, lelkesedés és kegyelet tárgyául szokott a jelenre hagyni. *Meghalt Pulszky Ferencz.*

Mi volt Pulszky Ferencz? Ha e kérdésre hivatalos, száraz kimerítősséggel akarnánk felelni, nagy helyet kellene betöltenünk. Így csak azt mondjuk: *polihisztor* volt. Tudós, nagy tudós, minők csak hajdanában születtek, de mai napság már nem teremnek. A mi korunk jó-részt csak specialistákat, aprózókat ad a tudománynak, kik az ismereteknek egy bizonyos körébe, a körnek egy szakaszába, a szakasz-nak egy hányadába merülnek el és onnan merítgetnek életük fogytiglan. Olyan emberek, a kik meg nem szédülve, egyforma otthonossággal és képzettséggel mozogtak a tudománynak nem egy-két, hanem sok-sok ágában, a kik meg nem hunyorgó szemmel tudtak az egyetememes tudomány Napjába benézni: a régi idők szülöttei voltak. Külömb anyagból voltak-e gyúrva, edzettebb agyvelő jutott-e nekik, mint nekünk? Annyi tény, hogy a polihisztorok élete pályája hosszabbra van szabva, mint a jelenkor tudósaié. Ilyen volt *Brassai Sámuel* és ilyen volt *Pulszky Ferencz*. Brassai Sámuel együtt született a századdal és Pulszky Ferencz nyolczvan-

három esztendő ért meg. Két polihisztorunk volt és most egy sincsen . . .

Csábit bennünket az alkalom, hogy párhuzamban vessük e két kialudt jelesünket. Mindketten az enciklopédikus tudás mintái voltak, roppant sokat tanultak és tudtak, s éppen az anyaggyűjtés kolosszális munkájánál, ismeret-tömegüknek elrészelt hatáskörénél, tudásszomjuknak számtalan tárgyra való terjeszkedésénél fogva érthető meg, hogy nem alkottak oly nagyobb szabású művet, mit a francia chef d'oeuvre-nek nevez. (Pulszkynek nagy archaeologiai könyve legalább eddig még nem látott nyilvánosságot.) Tévedne azonban, a ki úgy okoskodnék, hogy a polihisztorok megöli a tudományos termékenységet; mert sem Brassai, sem Pulszky nem volt meddő, iskolát alapítottak s azon anyagot, melyet ők összehordottak, de föl nem dolgozhattak, földolgozzák tanítványaik. Éppenséggel az egész magyar régész- és történetíró nemzedék Pulszky iskolájából került ki.

Brassai egyetemesebb, Pulszky produktívabb tudósnak látszik; az előbbi magyarabb, következetesebb, az utóbbi mozgékonyabb, ötletesebb elme. A mi egyéniségüket illeti, születésük, temperamentumuk, a sors és a körülmények csodálatosképp éles ellentétet vontak az ő pályafutásuk közt, az öveik közt, akik annyi ideig egyenlő módon tisztelve magasodtak föl a tudomány terén. Brassai igénytelen, csendes háborítlanul élt szobájának bekés falai közt, legfőbb egy-egy mérges tudományos polémia szerzett neki gondot és a közszereplés viszketege, avagy magasratörő ambíció nem bántotta.

Pulszky ellenben ugyszólván összes napjait a világ szeme előtt élte le, folyton-folyvást a közpályán forgott, baráti érintkezésben állott Magyarországnak és külföldnek mindenjelességével, szerepet játszott a közélet minden mozgalmában. Bámulatra méltó azon szívós képesség, melylyel Pulszky Ferencz — történt legyen bár mi változás, bármi fordulat — a maga helyét megtalálta és a maga egyéniségét érvényesítette minden téren: a politikában, a társadalomban, az irodalomban. Személyében, viselkedésében, stílusában alkalmazkodni bírt a korhoz: Pulszky Ferencz sohasem avult el, az ő alakja mindig súlylyal bíró és érdekes maradt a közvélemény színe előtt. Egész működésével el tudta

érni, hogy külföldön magyar tudományról ha beszéltek, Pulszky neve el nem maradt.

Politikai szereplése — mint ki a maga idejében forradalmár és az emigráció egyik legserényebb ügyvivője volt, majd később az uralkodó hűséges támogatójává szegődött — a legkülönbözőbb megítéléseket vonta maga után. E hangok most, koporsója fölött is érvényesülnek.

Am bírálgassák az elhunytat a pártemberek és irjanak róla a nekrológok bármiképpen; Gyászunk van, melyből a magyar ifjuságnak is kijut a maga része; gyászolni kell, gyászolnia tisztán és ünnepélyesen Pulszky Ferenczet, a nagy tudóst, az utolsó magyar polihisztort!

K. A.

A rétségek fia.

— T R E L L E R F E R E N C Z ifjusági regénye. —

— Menjünk a kocsihoz, az angolnak lesz talán vászonkötése?

Az odavezető ösvényen Bill Stone foglya után nézett, de ennek nyoma veszett. Bámulva tekintett körül a kentuckyi, mikor az angol szavát lehetett hallani:

— Észleleti tárgynak alig lehet már alkalmazni, Fred.

Mikor a kocsi ajtaja felé tekintettek, megpillantották Sir Reginaldot, a mint egy indián élettelen testével bibelődik. Ő és szolgálja ugyanis birtokukba vették a Billtől leütött embert, a kocsihoz cipelték és a buzgó anthropológus tüstént hozzá látott vizsgálódásaihoz.

— Az én foglyom ez, uram? kérdé Bill.

— Ha ön ezt gondolja, hát ez nem fog elillanni, mint az első. Koponyafedője tökéletesen össze van roncfolva.

— Miattam lehet! dörmögé a kentuckyi, így akarta a sors: de hát minek fente fogát az én skalpomra?

A Bill ökölcsepásainak áldozatul esett indiánt eltávolították a kocsiból; Sir Reginald csak eszméletlenül gondolta és ezért foglalta le magának: az elesettek véres tetemei undorral töltötték el, ezért nem törődött velük.

— Azért jövök, hogy köszönetet mondjak önnek, Sir Reginald — szólította meg őt a trapper — ön mindnyájunkat megmentett a harcra való beavatkozása által.

— Szóra sem érdemes, uram, csöcselék ez, még pedig barbár csöcselék, mint már a koponyák alkatából ki lehetett következtetni. Nem respektálták mindenképen korrekt viselkedésemet, sem a tudomány számára oly becses kin-

cseimet. Legértékesebb három koponyámat, melyeket nagy fáradsággal gyűjtöttem, összezúzták golyóikkal, aljasan viselkedtek, megszegették a békét: igen, ekkor nem türtőztettem többé magamat és pisztolyaimhoz nyultam.

— Legfőbb ideje volt. Nincs önnek egy darab vászna, uram? Nem lenne rossz.

— Oh, ön meg van sebesülve. Nyomban megnézzük. Fred, sebészeti készletemet.

— Parancsára, Sir Reginald.

Puck lehuzta bátyjáról a vadászínget és az angol, ki ügyes sebész volt, leültette a sebet megvizsgálásához látott. A trapper férfiasan elfojtotta fájdalmát, mikor a kutaszt belemélyesztette sebébe.

— Nos, a golyót el lehet érni, a kar sem bénul meg, ártalmatlan ez a lövés. Rögtön kivesszük azt a darab ólmot, de üljön nyugodtan, sir.

— Mint a köfal; ön érti a dolgát.

Az angol fogta eszközét, az öreg fájdalma dacára mozdulatlanul tűrte és csakhamar rá napvilágot látott a golyó. Ügyes kézzel tisztította ki és kötözte be Sir Reginald a sebet. Egy nyaka körül alkalmazott kötelék nyugalmat biztosított a sebzett karaan. Puck örömmel lélegzett föl, midőn a műtét sikerült és bátyja életéért nem kellett remegnie.

A két őrszem kivételével valamennyien összegyülekeztek a kocsi körül; Diomedes is, a fekete kocsis, ki kétségbeesésében oly örületesen viaskodott és üvöltözött, ott ült és néhány sebet meg karczólást kötözött be. Mint kiderült, Brown kivételével majd mindnyájan könnyű sebeket kaptak. Pált egy golyó surolta, mely

arcza hörét fölszakította, de a seb már behegedt. Puckot kétszer is surolták golyók, ő azonban gyorsan mimóza-leveleket rágott meg és gyógyír gyanánt fölhasználta és úgy látzott, hogy a vett sérülések legkevésbé sem csökkentik izgékonyágát, vagy jó kedvét. Bátyja nem forgott veszélyben és ez olyan-nyira boldoggá tette a törpét, hogy a további-
val mit sem gondolt. Pál vitézül harcolt Puck és Brown oldalán. A Szürke Medve higgadtan ült most a kocsi padkáján és dohányzott.

— Igen, bár adná jó Isten! Fekete Diomedes nem teremtették hitvány rétség számára, ő előkelő esplanadokra való kocsis, ő színes gentleman. De vitézsegről ő tudni nem akarni. Vitézség csak fehér gentlemenek számára való.

— Majd gondoskodom rólad, Diomedes, ha otthon leszünk.

Sir Reginald néhány palaczk bort áldozott készletéből, hogy az emberek fölülüljenek és az előbbi rémség csakhamar vidám, jötremlő hangulatnak adott helyett, legalább a társaság

A tatai kastély, a hol a német császár lakott.

Mikor most az angol megpillantotta a négert, így szólt: «Te úgy harcoltál, mint egy ordító oroszlan, Diomedes».

— Szeretném, nagyságos uram, bár lennék ismét civilizált emberek közt, sopánkodott a néger, itt még agyonütnek engem, hisz az egész sereg rám tört, egymagamra.

— Persze, derék szolgám, magától értetődik, hogy a legvitézebbet szemelték ki maguknak! Légy nyugodt, majd visszatérünk a városokba.

fiatalabb tagjainál, míg a tapasztalt határszéliek nem osztakoztak ebben. Brown ott ült egy fatuskón, Osborne Pál mellett és szemét lenem vette a trapperről. Hébe-korba néhány szót váltott az ifjuval, de tekintete állhatatosan visszatért Grizzly athléta természetéhez és kifejezéssel teli arcához. Sir Reginald viszont, miután sebészi működését befejezte, nagy szeretetre méltósággal forgolódott a köröskörül üldögélő férfiak közt és nyájas szavakat váltott velük. Az angol egészen átváltozott most, mi-

II. Vilmos német császár.

után részt vett a küzdelemben. A hallgatagon és komolyan ülő trapperhez e szavakkal fordult:

— Ugy sejtem, kedves sir, hogy lesz még egynehány esetepaténk ezekkel a durva emberekkel.

— Ugy van, uram.

— Néhány ritka, nagyon ritka példány koponyámmal adtam meg az árát és most bizonyos elkeseredést érzek azon emberek iránt.

— Láttam, uram, válaszolt a trapper mosolyogva, hogy ön ugyan élénk kifejezést tud adni ezen elkeseredésnek.

— Igen, de mit volt mit tennem? Gyűjteményeim meg kellett védelmeznem. De hiszi-e ön, hogy itt az ideje, megértetni ezekkel a vad emberekkel, hogy mi a népjog és a központi kormány oltalma alatt állunk, hogy nekem ajánlásaim vannak tekintélyes főnökeikhez?

— Hiszi-e ön, Sir Reginald, hogy egy csürhe éhes farkast szép szóval vissza tud tartani egy juh szétszagtatásától?

— Azt nem hiszem . . .

— Ép oly kevésbé bírná ön ezt a gyilkosbandát szavakkal vagy érvekkel abban meggyátolni, hogy a legvégsőt is elkövesse, csak

hogy bennünket lemészárolhasson. Védekeznünk kell, uram.

— *Well*, ennek meg is kell történnie, Grizzly ur.

Sir Reginald visszatért kocsijába, leült az ablak mellé, szivarra gyújtott, elővette folyóiratát és nyugodtan olvasni kezdett, mintha csak szép nyaralójának verendáján üldögélne, Bath-ban.

Walker és Wild Náthán a trapper mellé telepedtek.

— Mihez fogunk, Grizzly? kérdé a nyugati.

— Fogas kérdés. A kawok éjjel-nappal oly sűrűn körülvesznek bennünket, hogy egy egérke sem szabadulna közülünk. Több, mint valószínű, hogy fölhasználják az éjhomályt, közelünkbe lopóznak és akkor végünk van. Nem állhatjuk meg a sarat hatvan vörös ördög ellen, ember emberrel szemben.

— Mi lenne, bátyám, kérdé Puck, ki szerényen állt a trapper hata mögött, ha mi a támadás elvárása helyett magunk támadnók meg őket, mihelyt leszáll az éjszaka?

E vakmerő indítványon elámulva, Náthán és Walker a torz-alaku emberre néztek, a trapper pedig nevetett, megsimogatta Puck borzas haját és így szólt: «Ez az én javas-emberemhez méltó beszéd; nincs a rétségen bátrabb szív, mint az, mely e kebelben dobog, uraim. Csakhogy nem megy ám, fiam; mi kevesen vagyunk és

A német császár fiai.

ezt jól tudják a vörösbőrűek. Néhányat közülük talán agyonlövünk, a többiek azonban nyomnak bennünket».

A kocsfi felől így hangzott Sir Reginald szava. ki hallotta ezt a beszélgetést:

— Ha a sötétség netán veszedelemmel fenyegetne bennünket, van nekem elegendő magnézium-sodronyom, mely világos nappallá változtatja a legsötétebb éjszakát.

Mint hogy Páloa kívül egyikük sem ismerte ezt a világító eszközt, az angol egy darab magnézium-drótot véteget elő és meggyújtotta azt. Bár még világos volt, mindannyian megértették, hogy ez a fényarasztó erő mily jelentékeny lehet a sötétben.

— Ez már járja, Sir Reginald; e fenyszem élénk tárja a közelünkben settenkedő farkasokat és azonkívül megretenti a vadakat, mondá a trapper. Ez aztán hathatós medicina.

Mint hogy nem maradt más hátra, elhatározták, hogy nyugodtan megvárják az éjszakát és a továbbiak körülményekre bízzák. Ama hatalmas izgalom után, melyet a kétségbeesett viadal okozott, mindnyájukat lankadság szállta meg. Egyik a másik után heveredett le, hogy kipihenje magát és újabb erőt gyűjtsön az elmaradhatatlan harcra.

Az öreg trapper ott üldögélt még fatuskóján és borusan tekintett maga elé. Arra rá sem hederített, hogy sebe sajgott, arra sem, hogy jelentkezett már a láz. Komoly gondolatok foglalkoztathatták esztét. «Menj fiam — szölt Puckhoz — nézz kissé körül a rétségen, a te sólyomszemeidben bizom leginkább».

Puck ment. A trapper magához intette Pált, ki még Brown mellett ült. Mikor ott állt előtte, fojtott hangon így szólt:

— Halld csak, gyermekem, szeretnék neked valamit mondani.

— Hallom, bátyám.

— Én úgy szeretlek téged, mintha saját vérem lennél, Pál.

— Tudom, édes bátyám.

— De szintoly szeretettel gyámolom azt a szegény embert, kivel oly mostohán bánt a természet: Puckot, szívem fiát.

— Szeretem Puckot, mintha testvérem volna.

— Jól van, fiam, jól van, megérdemli. Nézd csak, Pál, a helyzet, melyben forgunk, veszélyes.

— Tudom, bátyám, már gondolkodtam róla; de közel vagyunk az Oshontához és ép most oly csudálatosan megvédtük magunkat, hogy én hiszem és remélem, hogy a jövőendő szélyekből is megmenekülünk.

— Annál jobb, ha reményed nem csal. Ámde valamennyien halandók vagyunk. Ha valami

emberi történnék vélem . . . de azért ne nézz rám oly ijedten, gvermek, minden órában elszólíthat bennünket az Úr, ugy a rétségen, mint a városokban, . . . ha tehát meghalnék . . . most, vagy később, úgy vedd gondod alá Puckot, hisz akkor egyesegyedül áll e világon.

Pál annyira elérzékenyült a trapper e szavaira, hogy tele lett a szeme könnyel.

— A telepítvényekre nem viheted el őt, mert külseje miatt sok baja akadna, hanem telepítsd le őt a rétségen, nem messze magadtól és lásd el mindennel, mire szüksége van. Ha nagy vadász is, sejtelve sincs az ügyekről-bajokról, nem ismeri a világot, nem ismeri az embereket: gyámoltalan gyermek ő merőben.

— Drága bátyám, Puck az én testvérem s míg lesz valamim, — atyámnak szent emlékére fogadom — ő osztozni fog abban.

— Jól van Pál, megtartod, tudom azt.

— De miért vesződöl ily komor gondolatokkal? Te vagy közülünk a legerősebb és legtapasztaltabb, nélkülöd egyikünk sem látja viszont hazáját.

— Nos, Pál, mindnyájan megteesszük a magunkét, hogy megmeneküljünk, és . . . a Szürke Medve meg javas-embere hatalmas dolgokat vitte véghez már. Eszemágában sincs a csüggedés, az egész csak úgy ötlött eszembe: senki sem tudja, mikor üt végső órája! — Megczirógatta Pál orcáját és tovább folytatta: «Eredj és pihenj le, ügyis nyugtalan éjszakánk lesz majd!»

Pál távozott és a trapper tovább üldögélt egymagában, töprenkedésbe merülve. Az angolok a kocsiiban tartozkodtak, a néger ez alatt szundikált, Bill Stone pedig, a béke embere, egy bokor tövében szemelt ki magának árnyékos nyugvó helyet és horkolt oly erővel, mint egy középszerű szélmalom. A többiek a fűben heverésztek. Oly csönd és béke uralkodott a terebélyes fák alatt, mintha nem volna a föld hátán vérszomjas vadak.

A csöndesen elmélkedő trapperhez odalépett az öreg Brown.

— Néhány szót szeretnék önnel beszélni, uram. Hangja benső izgatottságot árukt el, mikor így szólt.

— Jól van, üljön le.

Brown megköszöriülte torkát és úgy látszott, mintha zavarban lenne, mint kezdje. Végre megszólalt:

— Ön valószínűleg nem tudja, hogy én régi barátja vagyok az Osborne-oknak.

— Hallottam a fiutól.

(Folytatása következik.)

A német császár szemlét tart magyar huszárezrede fölött.

ÉLETKOROK.

Gyermekkorunk szivárványos édené

Élragadó szép álmokkal van tele;

Élcsacsogjuk, mink lesz, meg hogy mik leszünk,

Nem tudjuk, hogy délibábot kergetünk.

Szertefoszlik a szép álmok fátyola,

Most meg elfog a szerelem mámora;

Olyan hévvel, annyi lánggal szeretünk,

Nem hiszszük, hogy délibábot kergetünk.

Lassan-lassan ránk érik a férfikor,

Mik, dicsőség, érted küzdünk bármikor;

Nagy lihegve mind előbbre törtetünk,

Pedig tudjuk, délibábot kergetünk.

Csalódtunk már eleget is, sokat is;

A fejünk már biczegős is, kopasz is.

Mégis, ha a csöndes sirban lesz helyünk,

Délibábot csak akkor nem kergetünk.

Szöllősy Ferencz.

Tihamér pénze.

— Elbeszélés a «Tanulók Lapja» irodalmi pályázatára. —

— Mondtam már magának, fordul a mogorva öreg a belépő Rózsa Tihamérhoz, hogy pontos legyen; az nem járja, hogy mindennap elkéssék; vagy pontos, rendes ember lesz, vagy nézek más után. Pénzemért bárki is vállalkozik, csak egy szót kell szólnom az igazgatónak.

Szegény Tihamér menteni akarná magát; úgy fáj a szive a lenézésért, a megalázásért, fáj a szive, hogy el kell tűrnie nyomorult néhány forintért más ember szeszélyeit, el kell tűrnie, mert a szükség kényszeríti.

— De kérem . . . válaszol a dühösködő úrnak . . .

Mielőtt folytathatná szavait, közbevág a nagyságos úr:

— Ne kérjen semmit! Nem vagyok mindennapi mentegetődzéseire kíváncsi, tanítson; az a fráter tavaly is már olyan rongy bizonyítványt hozott haza, hogy megtekintésre se volt érdemes; most meg intőt is kapott. Ugy látszik nem valami nagyon erőlteti meg magát a tanításban!

— Hát tehetek én róla, hogy rossz a bizonyítványa? fortyan fel a türelmét vesztett ifju.

S fölemelkedik ülőhelyéről, sápadt arca kigyullad, termete kiegyenesedik, szelid szemei ijesztő fényben égnek, odavágja a fényes asztalra a könyvet, csak úgy hangzik bele . . .

— Azt hiszi uram, pénze egyszersmind szolgáljává tett? Nem! Szolga, hitvány, sunyi lakáj nem leszek! Önérzetem ellen cselekedném, ha meghajolnám bárki jogtalan szeszélye előtt is. Keressen jobb tanítót!

Azzal feleletet nem várva, erős léptekkel távozik, kívülről hallja az öreg bösz dörmögését; nem törődik vele. Kimegy az utcára, rendez gondolatait. Akkor veszi észre, mit tett; legjobban fizető tanítványát veszítette el. Ezer gondolat zsong agyában, majd szétvetik azt a gondolkodó főt; . . . de ez csak rövid ideig tart. Összeszedi erejét, büszkén hátraveti nyakát, daczolva a kegyetlen sorssal, de hódolva magasröptű lelkének, mely a nyomorban is követelő, büszke, nem alattomos, vagy hizelgő . . .

— Leköszöntem az egyik tanítványomról, szólt üdvözlés után a szorgalmasan tanuló ifjagnak.

— Miért? Mi okból?

És elmondta büszke magatartással az egész esetet.

Náci szokása szerint nem szólt semmit, de meglátszott rajta, hogy ő mást tett volna

Már t. i. hogy először jól elverte volna, akár hibás, akár nem, a tisztelt tanítványt, csak azután mondott volna föl.

A másik kettő helyeselte is, nem is Tihamér eljárását; de nagyon leverte őket az a sujtó hír, mert kedvüket szegte az is, hogy se ügyvédi irodában, se valami nagyobb üzletben nem kaptak állást.

A kis Józsa Elek nekifeküdt nagy bánan a könyvnek, Tasziló valami kemény görög memoriteren rágódott, Tihamér pedig nézte . . . nézte a hópelyheket, melyek a szoba ablakára szállingóztak . . . Ugy elnézte a kis ablak furcsa, bohó jégvirágait . . .

Pénz, kenyér és tüzelőfa nélkül álltak . . .

— Ne féljetez társaim, mondta egy reggel erőtetett mosolylyal Tihamér, nem tart ez így soká! Lesz minden! pénz is, kenyér is, tüzelőfa is! Szavamra, lesz!

És lett is! Nagy hirtelen kifizette az árendát, a Köhn szatócsot is kielégítette. Volt meleg szoba, puha kenyér. — mert hát az a Köhn mégis csak becsületes ember — volt minden! Néha egy-egy pohár borra is került, meg egyébre is.

Az ifjak komor kedélye csodálatosképen meglágyult. Náci szava is meg-megeredt; csak Tihamér volt a réginel még rosszabb, sápadtabb, szótlanabb, merengőbb . . .

— Te Náci, szólt egy izben Tasziló, mikor Tihamér nem volt otthon, honnan veszi azt a pénzt Tihamér? Hisz' ennyit mégse kereshet. Igaz, van egy új tanítványa, Szenics ügyvédhez is eljár, de bárhogyon számítok, bármily pontosan összegezem jövedelmét, mégse vagyok tisztában vele! — Mit gondolsz? . . .

Az a becsületeslelkű, tömzsi ember fölriadt erre a gyanúsító kérdésre, ökölbe szorította ujjait, vadul nézett a hüledező Taszilóra, aztán lesujtón dünyögte feléje:

— Mi közöm hozzá? Mit tudom én?

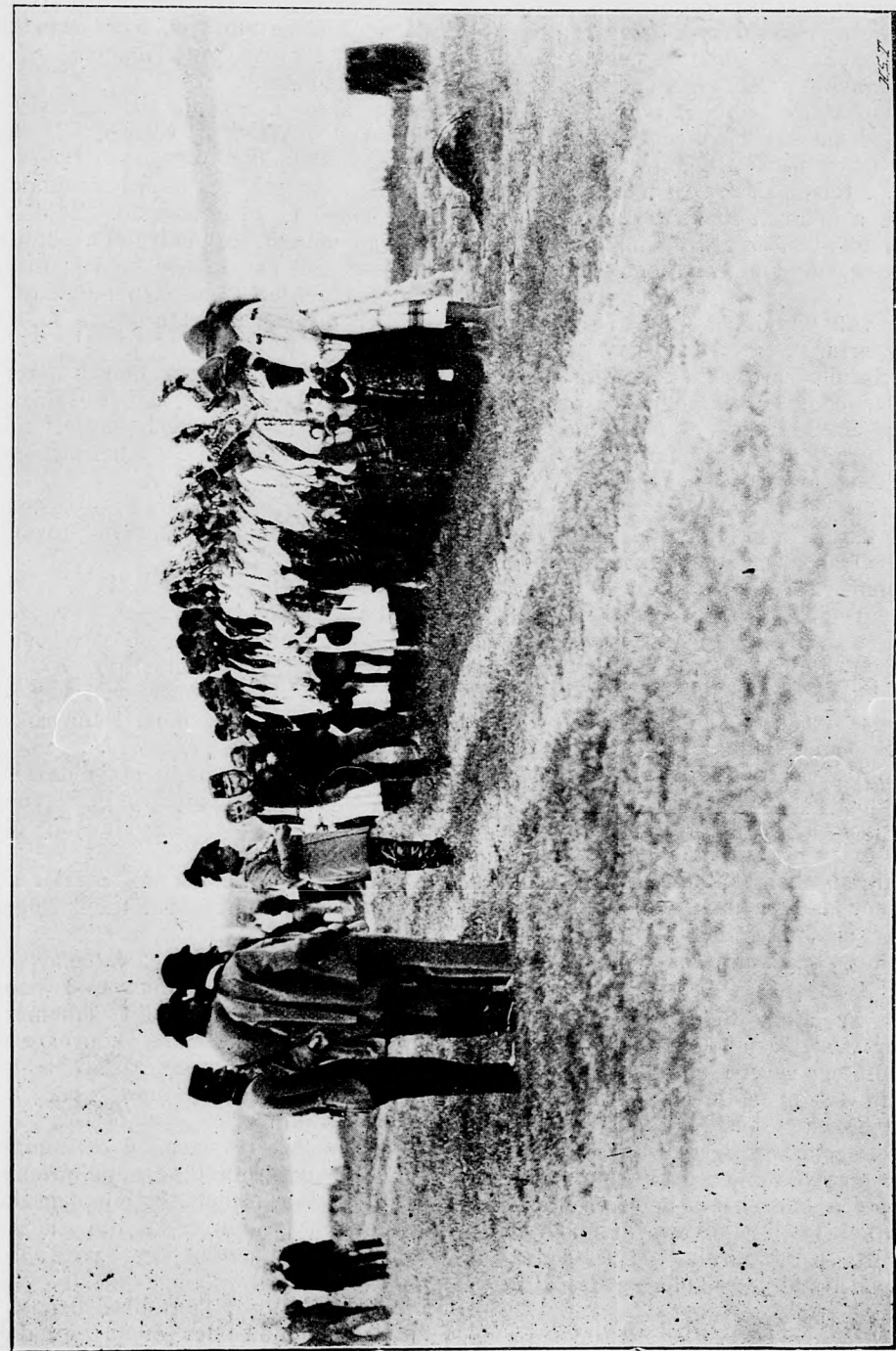
Megsértődve fordult el. Mélyen megbántva érezte barátját, azt a tiszta lelkű barátot, a kiért ölni is képes lett volna.

Tonovics Tasziló megrémült; még sohase látta ilyennek ezt a Náci; feléje sietett, bocsánatot kért tőle, nehogy elárulni merje Tihamérnak; az a szálás legény elvesztette minden bátorságát, . . . Könyekre fakadt . . . Náci úgy ellökte magától a hizelgő ifjut, hogy odaesett a rozoga asztalhoz; megrendült a kopott alkotmány s kiesett belőle Tihamér fiókja, irataival együtt.

Tasziló iparkodott összeszedni az elszórt

A NÉMET CSÁSZÁRNÉ LEGKISEBB GYERMEKEL.

A NÉMET CSÁSZÁR FRIGYES FŐHERCEZEG KISÉRFÉBEN A BARANYAI SOKÁCZOK KÖZT.

lapokat, hogy meg ne tudja Tihamér ezt a galibát. Szedte, szedte a foszlány darabokat, a melyeken nagyrészt iskolai feladatok voltak. A mint szaporán rakosgatta össze az iratokat, egy csinos zsebkönyv akadt a kezébe; önkénytelenül is kinyitotta. Költemények voltak benne. Az első lapra az volt ráírva: *Szerafinnak*. Minden vers alá egy bizonyos összeg volt jegyezve: 2 frt, 1 frt, 3 frt, stb. . . Tasziló megremült, . . . tolvajnak érezte magát, gyávának, hitványnak, a ki avatatlan, szentségtörő kézzel vájkál más titkai között; gyorsan visszatette a fiókot helyére, megsimitotta homlokát és távozott.

De nem volt fölindulva. Elég rideg és nyugodt volt arra, hogy rendezze gondolatait. Szerafin Szenics ügyvédnek csinos leánya. Tihamér az eddig érzéketlennek ismert ifju verseket írt Szerafinnak, a kivel mindennap találkozik egy idő óta, mert bejár a házba. A versek alatt bizonyos pénzösszeg van jegyezve . . .

Azonnal tisztában volt a helyzettel, tisztában Tihamérral. Tudta, honnan származik Tihamér pénze . . .

Ez a tudat még nyugodtabbá tette. Mégis vádolta, mélyen vádolta önmagát haszontalan, könnyelmű gyanuja miatt, vádolta önmagát ingadozó hite és barátsága miatt . . . Sokáig tévelygett az utcán, sokáig tételődött e gondolon, de nem tévedt más irányba eszemenete. Minden gondolatának vége, befejező része Tihamér pénze volt . . .

Tasziló mégis csalódott Náciban. Nem árulta el, sőt a vacsoránál kifogástalan, jó kedvével kitűnő hangulatba hozta társait is. Még Tihamér is elmosolyodott egészséges ötletein, a kis Józsa Elek pedig olyanokat kacagott, hogy csak úgy visszhangzott a kis szoba . . .

Megnyitott az ajtó. Belépett a tőpörödött háziasszony: sok jóestét kívánt az ifiuraknak; majd átadott egy levelet Rózsa urnak, a mit már délután hozott a levélhordó, de mind-egyeddig nem hozhatta be . . . S a kis vén asszony olyan alattomosan vigyorgott e szavaknál . . .

Tihamér megköszönte szivességét, nagy hirtelen föltépte a borítékát s belemerült az olvasásba. Mennél tovább olvasta, annál jobban elkomorodott, . . . elborult, . . . utoljára lekönyökölt az asztalra, csöndesen, fájdalmasan zokogott . . .

Zokogott, . . . mert volt miért zokognia . . . Az volt írva abba a levélbe, hogy szegény édesanyja meghalt. El is temették már a költség költségen . . .

A többiek mind elesöndesedtek. Tudták tisztelni Tihamért, tudták mérlegelni fájdalmát. Szó nélkül távoztak, szó nélkül feküdtek le, . . . de egyikük se aludt el, úgy susogtak egymás között, . . . szegény Tihamér, . . . szegény árva Tihamér . . .

Az árva ifju pedig sirt . . . sirt . . . míg ki nem apadtak a könnyei, . . . akkor előkereste fiókjából zsebkönyvét; írt bele sokat . . . sokat . . . nagyon fájdalmasat, . . . még maga is megkönnyezte. Majd eloltotta a pislogó méceset, kitámolygott a sötét éjszakába; hirtelen szél csapta meg keblét; megrázkódott, köhögni kezdett. Szorosan magához szoritotta könnyü öltözetét, aztán gyors léptekkel továsietett.

A város közepén egy magas hatalmas szép épülethez közeledett. Egyik földszinti ablak párkányára rátette a zsebkönyvet; sokáig nézett be azon az ablakon . . . utoljára azt susogta: Szerafin . . .

Aztán nekivágott a vad éjszakának, . . . a sötétség csak hamar elnyelte tovatünő lenge alakját . . .

Társai várták, . . . várták, . . . hogy csak majd visszajön, . . . várták a végzetes éjszakán, . . . másnap, még most is várják . . .

Várják azt a joravaló ifjut, a ki eltávozása után gondoskodott róluk, . . . várják szivszakadva, . . . hisz még most is élvezik az ő pénzét, . . . Tihamér pénzét . . .

Mert Szenics Szerafin atyja nevében minden héten elküld szobaleányával egy bizonyos összeget, az ifjaknak; azt izeni nekik, hogy ez a Tihamér pénze . . .

Veisz Náci minden nap levelet küld valami távoli erdélyi falucskába, tudakozódik barátja: Tihamér felől . . .

A kis Józsa Elek meg, valahányszor a hét vége elkövetkezik, valahányszor Szenics Szerafin szobaleánya beállit Tihamér pénzével mindannyiszor keserves könyvekre fakad . . .

De Tonovics Tasziló ráriad a kis sápadt fiura, ne pityeregjen, mert csak a holtakat szokás siratni.

A kis Lexi erre megijed és nem sir . . .

Pedig megsirathatnák mindhárman azt a jó barátot, megsirathatnák mindhárman azt az önzetlen nagy ifjut, a kit ifju daczára is úgy tiszteltek társai, mint egy havasfejű öreg patriarchát . . .

Megsirathatnák, mert hisz' azon a végzetes éjszakán, midőn édes anyja sirhalmának fölkeresésére indult — megfagyott.

Berkes Imre.

(Vége.)

Üdvözlét.

— A hódmező-vásárhelyi főgymn. új épületének megnyitására. —

Lelkesülés! Te ebresztő pacsirta
Magasba szállj, csattogtasd szárnyadat!
Zengd boldogan: aggódó álmainkra
Biborsugárral itt a virradat.
Bár megszakadt az út ezernyi tuskén,
Im' itt az eszme, testet öltve, büszkén,
Fátyolt reá, mi földön leverő,
Im' alkot, él a régi szent erő!

A templom áll! Egy égi szellem ujsa
Véssett kővébe szinarany-betűt
S nem lesz idő, a mely porral befújja,
Keá örök fénylés derűje sűt!
E betűben ragyog, mi győzhetetlen!
Erő nincs amaz égi szellem ellen:
A tudomány vet, ápol, győz, tanít,
Eget varázsol, halhatatlanit!

Ez eszmében van ezélotok lerakva
Isten tüzéből szikrát vett szívek;
Dicső a munka: e komoly falakba
Igétekkel a lelket öntitek.
Zúgó zajlásán a sebes időnek
Am nemzedékek elzajongnak, jönek:
De mindig lesz itt bimbózdó jelen,
Erénytek: ezt nevelni szüntelen.

A munka könnyebb, édesb a verejték,
Mely ez apostol-pályán hullva hu'l,
S a czél, jövő idők bár kődbe rejték,
Közébe ragyog fel olthatatlanul:
Ha a szárnyat szegő anyag leküzdve!
— Mert szép, ha lelkes, hív erőt visz tüzbe
A zátonyon gyengült jóakarát,
De szabad szellem szebb babért arat!

A hős a küzdé-t szűk teren megállja,
A buzgóság külfényre nem repes,
De ha dicsően szélesül a pálya,
Erősebb, bátrabb, hősebb a nemes!
Virág az érdem, — mért hajítani félre?
Több napsugárnak csókja, mért ne érje?
Az ige szálljon, benne az örök:
Ne kösse szárnyát hitvány földi rög!

E szent igazság lételed bölcsője,
Ez örökeletednek zaloga,
Te, mult alapján épülő jövőbe
Büszkén tekintő ékes iskola!
Mert multad is van! Rég' pezseg a munka,
De így folytatni! — volt a czél ál munkba
A multnak szenteljük ez új falat,
A haladásnak zaszlója alatt!

Igy él örökre a szilárd szövetség
A régi és ez új templom között;
Szellem szól majd itt, hogy szavát kövessék,
A régi, mely új testbe öltözött;
Itt is, bár dús fény tündökölt elebünk:
Az őserények csarnokába lépünk,
Forrásvizet lelünk, ha szomjazánk,
Hol minden csepp érted buzog: hazánk!

Zendüljön ének! Visszhang verje vissza,
Egy nép szívéből zúgó üdvömoraj:
E földön felvirul, mi szent, mi tiszta,
Nincs itt közöny fagyára sirt sobaj!
Erő kifejlik, szív is egybedobban,
Az ősök lelke munkál az utódban,
Minden kis részben ép az ész s a kar,
Virágzik, épít s épül a magyar!!

Kán Béla.

Utazás a Szent-Anna tava körül.

Pista testvéremmel nagyon vágyódtunk utazni, kivált fürdőkre, mert sehogy sem tudtuk elképzelni, hogy milyen lehet az a fürdő és nagyon csodálkoztunk azon, a mint hallottuk, hogy ott a földhől csak egy buzog a borviz (ásványviz) s ingyen lehet kapni, mint másutt a közönséges vizet. Ezért édesapánk megígérte, hogy elvisz minket fürdőre.

Egy szép reggelen szüleinkkel együtt összepakoltunk s elindultunk Málnásra. Málnás szép kis fürdő, sok gyógyvizű forrása és gyógyfürdője van. Ezek között nagyon jó a Herkules fürdő, a melyben meg is fürödtünk. Szép sé-

tálója van, mely bükfakkal van szegélyezve s egész az Olt partjáig húzódik le.

Málnásról Bükszádra mentünk, hogy ott megnézzük a híres üveghutát vagy székelyesen üvegesűrt. A csűr közepén van egy nagy katlan s ebben vagy tíz kőből készült üst, ezekben forr az üveg anyaga, mely timsó, békasó, szóda, feregkő (kékgálicz) és hamu-zsir keveréke. A katlanban nagy tűz ég, melyet alulról nagy hasáb fakkal élesztenek. Olyan nagy forróságot kell az üstök alatt kifejteni, hogy az említett anyagok össze olvadhassanak, a mely tizenhat óra alatt készül el. Minden

üstnél van egy lyuk, a melyen keresztül belül üres vaspálczák segítségével veszik ki az üveganyagot. — Minden lyuknál van egy mester, egy segéd és két inas. A mester és a segéd kivesznek a tűzből egy kis darab tüzes folyós anyagot s azt egy lából készült formába teszik, a melyet az inas nyit szét s csuk be s itt forgatja a pálczát s a közben fujják is. Mikor ez meg van, kiveszik a formából a kész üveget, s azután egy vízbe mártott éles vassal végig húznak az üveg szádán, s az elválnak a pálczáról. Az üveget azután a másik inas a hűtőbe viszi. Ezek a hűtő-kemenczék körbe vannak az egész épületben s bennük tűz ég. Minden kemenczében van egy edény, ebbe teszik az üveget s ott hagyják, míg a tűz ki alszik, s a kemenceze magára kihűl. Minden munkás készít vagy ezer üveget s minél nagyobb üveget készít annál több a fizetése. A nagy katlanon kívül van egy kisebb katlan. Ide a megfestett üvegeket teszik s a festést beégetik.

A csűr mellett nyílik jobbról egy oldalszoba, ide van felhalmozva az üveg anyaga, melyet vegyíteni kell. E mellett fekszik egy másik szoba, itt egy ember csiszolja és vágja az üveget egy éles kerek kövel, mely a sebes forgatás által éppen úgy vágja az üveget, akár a gyémánt.

Miután ezeket mind megbámultuk, lementünk az állomásra, vonatra ültünk s elindultunk Tusnádra. Gyönyörű utunk volt, mindenütt az Olt partján haladtunk. Egy kis szoroson mentünk át. Egyfelől az Olt vize, másfelől óriási sziklák meredtek fel.

Itt nagyon féltünk, mert sokszor egy-egy sziklához oly közel volt a vonat, hogy a kocsik ablakát majdnem surolták a szirt falai. Késő este értünk Tusnádra. A mint kiszállottunk, egy gyönyörű nagy jegenyefenyővel szegélyezett sétateren mentünk keresztül Tusnádra. Gyönyörű fekvése van. A Háromszékből Csikba vezető szoros jobb oldalán fekszik egy nagy hegytetőben. Azonban nem tudtuk jól megnézni, mert lakás után kellett néznünk, a mit nagyon nehezen lehet itt kapni. Így, a mint szobát kerestünk, bementünk egy földszintesnek látszó házba, a tulajdonos levezetett vagy három sor lépcsőn, ekkor egy másik utcába értünk s mikor hátra néztünk, egy három emeletes ház állt előttünk, ezen mi nagyon elsodálkoztunk s csak reggel tudtuk meg az okát. — Sok keresés után végre mégis akadtunk egy szobára. Itt megvacsoráltunk, lefeküdtünk s jól aludtunk.

Reggel korán keltünk föl s megint megnéztük Tusnádat. Tusnádnak három fő utcája van, melyek emeletszerűen húzódnak el egymás

fölött. Alant az Olt mellett egy tó vize csillámlott, köröskörül csolnakok voltak benne megerősítve, azonban senki sem csolnakázott, mert pár nappal ezelőtt egy ifju vigyázatlansága folytán belehalt az Oltba.

Tusnádtól sétateren is átsétáltunk, mindenütt kellemes fenyőillattal illatozott a levegő. Majdnem minden sétater mellett volt egy játszóhely, a hol akarki játszhatott.

Midőn Tusnádtól szépségeiben eleget gyönyörködtünk, elhatároztuk, hogy kirándulunk Szent-Anna tavához.

Először egy nagy hegyet kellett megmászni, ez a hegy Tusnádtól felett keletre fekszik. Ennek az útja egy darabig egyenes, aztán kanyargósra válik. Nagyon szép tájon haladtunk. A mint feljebb értünk, messze belehatott látni az egész hegyes vidéket. Így haladtunk, gyönyörködve a táj szépségeiben. Végre elértük a hegy tetejét s innen beláttuk Csik- és Háromszék-megye egy részét. Itt két pásztorfiút találtunk, a kik megmutatták hol kell lemenni Szent-Anna tavához s egyikük megígérte, hogy eivezet minket Szent-Anna tavától Bálványosra is. Nagyon lejtős úton kellett lemenni a tóhoz s nagyon féltünk, hogy valamelyikünk eleszik s lábát töri.

Jó sokat haladtunk így vigyázva, míg megpillantottuk a tó vizét. Ott feküdt a tó még jó mélyen, lent a hegyek koszorujától körülveve, fenyőfái egész a tó partjáig húzódtak le, a hol egy kis kápolna állt. Ugy képzeltük, mintha egy tűzhányóhegy tölcserében lennénk. Itt egy darabig gyönyörködtünk a tóban, aztán pihentünk és megebédeltünk. Ebéd után ittunk a tó vizéből s azután Pista testvéremmel megfürödtünk. Fürdés közben kiabálni kezdtünk s a körben álló hegyek két-háromtagu szót tisztán visszhangoztak. Ekkor egy fekete felhő jelent meg az égen s mi már majdnem elhittük azt a népmondát, mely azt tartja: hogy ha valaki a tóba megfürdik, eső lesz; azonban a felhő elvonult s megint aranyosan mosolygott a nap.

A tónak kék színe van s kristálytisztá, annyira, hogy messze be lehetett látni a fenekén levő köveket s mikor a szél fujja, a mint a nap rásüt olyan, mintha ezüst pikkelyekkel volna bevonva. A tó közepén uszkált egypár vadruca s ezek olyan kicsikéeknek látszottak, mint egy kis alma.

Nemsokára megérkezett a pásztorfiu s mi elindultunk a tótól délkeleti irányba. Jól elfáradva értünk fel a hegy tetejére, a honnan lejöttünk, innen aztán mindig lejtős úton délkeleti irányban, bükkfaerdőn haladtunk keresztül. A fák fejünk felett össze voltak növe, úgy, hogy a nap nem süthetett be; mi egész

kényelmesen utaztunk, akár egy sétateren, mert a Kárpát-egyesület jó járható útát készített a Büdös-barlangig, hogy a kirándulók el ne tévedjenek. Az útát kékekkel jelzett fák mutatták. A pásztor fiu csak egy pár útkeresztezéssig jött, itt kifizettük s aztán magunk mentünk tovább.

Egyszer a mint egy keresztúthoz értünk, egy táblán nagy betűkkel fel volt írva: «Bálványos várhoz». Nagy kíváncsiság lepelt meg bennünket s arra az útra tértünk. Sokáig mentünk hegyen fel, völgyre le, míg elértünk egy kis tisztáshoz, a honnan megpillantottuk a várromját. Egy süvegeczukor alaku meredek hegy tetején volt s onnan nézett le a vidékre: emlékeztetve az embereket a régi időkre. Mivel el voltunk fáradva s szomjasak is voltunk, nem mentünk fel, a várhoz, hanem kimentünk a fürdőhöz vezető útra s utunkat tovább folytattuk. Csakhamar a tarjai Büdös- (kén) barlangnál voltunk; de nem léptünk be, hanem leszálltunk az ugynevezett Bálványos-fürdőig oly szándékkal, hogy ha majd kipihentük magunkat, megint feljövünk. Legelől találtuk Aporbáró kastélyát s egyszersmind vendéglőjét. Ide bementünk s szobát rendeltünk. Itt lepihentünk s mivel este volt, lefeküdtünk.

Reggel jegyeket váltottunk s felmentünk a barlanghoz. A barlang nyílásától balra van egy csinos faház, itt veszik el a jegyeket. A barlangba egy kis ajtón lehet bemenni, azonban a barlang belső részébe, a hol a kengéz legerősebb, csak egy kis ablakon lehet benézni. A falakon mindenütt lerakódott a kén, sok helyt csepeg is. Benne olyan fojtó bűz uralkodik, ha az ember lehajlik, azt hiszi, hogy megfullad. A szemre nagyon jó hatással uralkodik s ha benézünk az ablakon, a szemünket erősen megcsipi. E kénbarlangból elmentünk a timsósbarlanghoz, azonban ide nem tudtunk

belépni, mert be volt zárva. Azután lementünk s megnéztük a fürdőt. Sehol annyi ásványos vizforrást nem láttunk, mint itt. Egyik sétateren három is bugyogott.

Meg akartunk fürödni a sósfürdőben, azonban nem lehetett, mert éppen akkor takarították. Ekkor a Cseresbe váltottunk jegyet. Még volt két fürdő, a Vallató és a Bükkös, de a Vallatóban nem mertünk megfürödni, mert 9° hideg volt.

Fürdés után ellátogattunk a szénsavgyárhoz, itt megint sok latnivaló tárult elénk. A kénbarlangból mintegy 5 km.-nyire van ide vezetve a levegő. Ebből a levegőből egy gép külön választja a kénsavat és a szénsavat, a szénsavat egy másik gép süriti és egy harmadik hűti. Mikor a szénsav így készen van, nagy palaczkokba fojják fel. A gépész egy kevés szénsavat fogott fel egy zsebkendőbe: a felfogott szénsav olyan volt, mint a hó és égető hideg volt, a gépész azt mondta, hogy 85° hideg. A szénsavgyárból felmentünk Bálványos fürdőbe s egy vendéglőben megebédeltünk, azután pedig kocsit kerestünk, de nem találtunk.

A délutánt sétálgatással töltöttük. Azonban mégis akadt estefelé egy kocsik, a mely elvitt minket Kézdivásárhelyre, mert Bálványos fürdőtől Vásárhelyig csak kocsiközlekedés van. Este kilenc óra körül indultunk. Rengeteg erdők között haladtunk szép holdvilág mellett. A szénsavgyárig nagy lejtőn, aztán pedig egyenesen haladtunk. Tizenegy órakor értünk Torjára. Itt megháltunk s reggel megint útra keltünk, most is holdvilág mellett utaztunk. Jókora reggel értünk Vásárhelyre s még nagyon sokat kellett várni a vonat indulásig. Végre elindult a vonat hazafelé s mi egy pár óra alatt haza értünk.

Dánér Béla.

A színvakságról.

Mindenki tudja már tapasztalatból is, hogy a látóképeség nem mindenkinél egyforma. Míg az egyik a közeli és távoli tárgyakat egyenlő tisztasággal, pontossággal látja, addig a másik még a közeli tárgyak körvonalaival sem képes jól megkülönböztetni, mintha csak sűrű fátyolon keresztül látná őket. A mint a különböző mesterségeknek megvannak a maguk eszközei, úgy fordulnak elő különféle esetek, a mikor távoli, vagy éppen a közeli tárgyak éles megkülönböztetésére van szükségünk. Ezért kell a foglalkozás megválasztásánál kü-

lönös figyelemmel lennünk szemünknek, kezünk ez igazi munkatársának képességeire. Így például rövidlátók nem jól teszik, ha órásnak, vésnöknek vagy litográfusnak mennek, mert az ott előforduló közeli éles nézés a szem bajának csak fokozódó rosszabbodását idézi elő.

A mi látószervünk azonban nemesak a tárgyak körvonalaival képes tisztán megkülönböztetni, hanem színeiket is és valamint a körvonalak, ugy a színek megkülönböztetésében is a különböző szemek, különböző képességeket árulnak el. A színmegkülönböztető képesség

hiányát színvakságnak vagy éppen — Daltonról a híres fizikusról, a ki maga is színvak volt és erről egy érdekes munkát is írt 1794-ben — daltonizmusnak nevezhetjük. Ezt a betegséget sokszor évek hosszú során át sem veszük észre, míg végre egy véletlen körülmény fölfödi. Könnyen lehet például vasuti szerencsétlenség oka, ha a vonatvezető elég távolról nem tudja a jelzőlámpa színét, megkülönböztetni. A ki tehát vasuti vagy tengerészeti pályára adja a fejét, annak pontosan kell tudni a színeket fölismerni és megkülönböztetni. De még számos egyéb foglalkozásnál is hátránnyal jár a színvakság. Micsoda baj keletkeznék például abból, ha egy színvak ember valamely gyárban vagy raktárba egészen különböző színű szöveteket csomagolna be és így senki se kapná azt, a mit éppen rendelt. Még a vegyész is kárát látja a színvakságnak, hiszen neki is föl kell ismernie a színeket, ha például valamely elégetett elemnek a spektrumát vizsgálja, nemkülönben a vörös és kék lakmuspapír használatánál. Ha valaki megakarja magát kimélni attól, hogy később színvaksága miatt kellemetlenségeknek legyen kitéve, az jól teszi, ha alaposan megvizsgálja a szeme képességét, mielőtt valamelyik pályára lépne. Holmi futólagos ingadozás a színek fölismerésében gyakrabban fordul elő, mint gondolnák, de a teljes színvakság, a mely csak a fekete, fehér és szürke színekre ismer kivételt, annál ritkább. A színvakság legtöbbször csak egy bizonyos színre észlelhető, pl. a vörös vagy zöldre; ezen fogyatékoság kisebb vagy nagyobb mértékétől függ, hogy az egyéb színeket kisebb vagy nagyobb biztossággal tudjuk-e fölismerni. Egész sereg van a színvakok között, a kiknél föl se tűnik ez a fogyatkozás, csak úgy véletlenül fődözük fel őket, ha néha elszólják magukat. Számos kísérletek bizonyítják, hogy száz diák között átlag csak 3—4 színvak találkozhat; lányoknál e baj még ritkább. Ha a színvak nem tudja, hogy festmények vagy egyéb tarka tárgyak szemlélésénél valamely színt észre sem vesz, különböző próbák segítségével igyekezzék erről meggyőződni. Tán önök közt is vannak olyanok, a kik a szívárványnak nem minden színárnyalatát, vagy legalább nem oly mértékben tudják megkülönböztetni, mint mások, vagy például a vasuti vagy villamos kocsik lámpájának színét csak egészen közelről tudják fölismerni anélkül, hogy ennek valami fontosságot tulajdonítanak. Egy barátom például emlékszik, hogy gyermekkorában, mikor a bengáli-gyufákat gyújtogatták és egymásután kiabáltak körötte: piros, zöld

stb. a színek, különösen a zöld, nem igen tűntek föl neki. Épúgy emlékszik arra is, hogy a rajzai kifestésénél néha nehezen tudta a színeket megválogatni, pedig nagyon lelkesült a festészetért, sőt festő szeretett volna lenni. Szereucseré az más pályára lépett és mikor medikus korában hallott valami bővebbet a színvakságról, mindjárt tudta, hogy ő is színvak volt.

Nem a legjobb módszer a színvakság fölismerésére az, ha a megvizsgálendő elébe tarka tárgyakat teszünk és egyenkint kérdezzük a színek neveit, mivel a környezet sokszor zavarja őket. Sokkal könnyebb és határozottabb mód erre az, ha színes utóképeket csináltatunk velük. Tán mindenki tudja, hogyha valamely világító tárggyal pl. a napba vagy lámpára nézünk, utána a szemünket behunyjuk, valami utóképet látunk. E kép annál erősebb, minél erősebb fényű az a bizonyos tárgy és minél tovább nézünk rája. Sajátos tünemény áll elő akkor is, ha színes tárgyakat nézünk, azután hirtelen félretesszük; ez esetben az utóképek megvan a maga sajátos színe. Ha például kör- vagy négyzet alakú kis piros papírdarabot teszünk tiszta fehér alagra, jó ideig nézzük, azután a tiszta fehér alagra tekintünk, az utóképek zöld színű lesz. Ha kéket választunk, ennek utószíne sárga lesz, a zöldé vörös, a sárgáé kék, vagyis mindig az u. n. pótszíneket látjuk. Egy másik csinos kísérletet is tehetünk. Gyűrűalakot vágunk ki szürke papírból, vörös alagra tesszük és fátolpapírral fődjük be az egészet. Ha most jó erősen ránézünk, a szürke gyűrű a vörös pótszínét, a zöldet veszi föl; ha meg kék volt az alap, akkor a gyűrű sárga lesz, ha ugyan nem színvak az illető, a ki nézi. E kísérletnek persze úgy kell végbemennie, hogy a szükséges színeket úgy más valaki válogassa mindig ki és nekünk meg ne mondja.

Még egy meggyőző kísérlet: kölesönözünk valahonnet nagy számu himző pamutgombolyagot, a melyek közt legyen barna-, vörös-, kék-, kékeszöld-, viola-, bíbor-, rózsaszín- és szürke színű. Már most egy jó színismerő vegyen elő egy gombolyagot, a másik pedig minél előbb keresse ki a tömegből a hozzá hasonlót. Mint-hogy pedig a bíbor- és violaszín kék és vörösből áll, egy színvak majd csak vöröset fog a bíbor- vagy violaszín mellé állítani.

Ha a színvakság velünk született, nincs abból gyógyulás, az iskola és gyakorlat erre vonatkozólag csak arra jó, hogy ama színeket, melyeket megtudunk különböztetni, még tisztábban látjuk.

Sz.

VEGYESEK.

Ave Caesar! Nem a legyőzöttek, az alárendeltéknek önmegadó sóhajaképpen, hanem bizalmas és örömmel teljes köszöntés gyanánt harsogja oda e két szót a német birodalom császárnak Magyarország népe. Mi, magyarok ösztönszerűleg idegenkedünk a hatalom netovábbjának e büszke nevével: *császár*, mert az egyéniségre és közre egyaránt ellenállhatatlanul, zsbbasztólag nehezkedő súlyt vélünk benne látni. Azután a császárokról nagy ritkán tapasztaltunk üdvöset magunkra nézve: az idők folyamán szüntelenül birkóznunk kellett, hol a német, hol a bizanci, hol a török, sőt a francia és orosz császár vasmarkával is. És íme, most eljött az idő, mikor szives örömet kiáltjuk II. Vilmos elé: *Ave Caesar!* — mivel a világbékének oszlopát, hatalmas szövetségünket és népünknek barátját üdvözljük benne. Érdeklődünk iránta és bizonyos előlegezett sympathiát érezünk vele szemben. Mert nagyszabású és érdekes egyéniség II. Vilmos mindenképpen, ki, ha nem is volna a világnak egyik leghatalmasabb egyeduralkodója, a saját erejéből és tehetségéből az elsők sorában ragyogna. Már kormányzásának első tényével is csudalatra ragadta Európát, mikor nem hagyván magát festett bábbá alacsonyítani, skartba tette a mindenható Bismarckot és a saját izmos kezeibe ragadta az uralom gyeplőit. És azóta a saját impozáns egyénisége érvényesül az állam minden ügyében. Munkaképessége lankadatlan, éber szemével mindent meglát, mi intra muros et extra történik. Univerzális lángelme a szó szoros értelmében: avatott hadvezér, szerencsés államférfi, költő, zeneszerző és festő. E mellett a legpéldásabb férj és családanya, ki boldog családi életet él s gyermekeit a saját rendszere szerint neveli.

II. Vilmos e hó 12-ike óta magyar földön, Tatán időzik és részt vesz a nagy hadgyakorlatokon, mely alkalommal hadseregünk bemutatja neki harcra készségeit és erejét. 20-án vonul be Ő felsége, a magyar király oldalán Budapestre és a főváros már jó ideje fejt ki lázas tevékenységet, hogy a hatalmas uralkodót méltóan fogadja. A fogadtatás első keretébe bele van véve a budapesti tanulóifjuság is, mely a bevonulás útjának mentén tanuja lehet az ünnepség részleteinek.

Sub auspiciis regis. A budapesti tudomány-egyetem jogi és orvosi karán az idén ismét sub auspiciis regis fognak doktorra avatni 4 hallgatót, kik az elmúlt tanévben kitűnő eredménnyel végezték el tanulmányukat. A négy hallgató: *Vigyázó Ferenc* gróf és

Csávossy Ignác, kiket államtudományi, továbbá *Fenyvessi Béla* és *Róth Vilmos*, kiket orvostudományi doktorokká fognak promoválni. A felavatási ünnepségen a királyt *Zsilinszky Mihály* államtitkár fogja képviselni.

Magvassy Mihály, a magyarországi tornatanárak nesztora, Győrött 62 éves korában meghalt. Az elhunyt a hetvenes években nagy buzgóságot fejtett ki a tornaszat meghonosítása körül s a király érdemei elismerésül az arany érdemkereszttel tüntette ki. Győrött az utolsó ideig a főreáliskolánál tanította a tornaszatot. Ugyanott ő alapította az első tornaiskolát, melyet utóbb a város vett át.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: *Császár József*. —

1. Számtani kérdés.

Egy artézi kut 4051.50 frtba kerül. Az első méter furatása 2 frtba, minden következő 5 krral többé kerül. Milyen mély a kut?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik édesvízi medenczéje az az Oderának Pomerániában, a mely nyugati és keleti részre oszlik? A Keleti tengertől mi választja el s mi hozza kapcsolatba vele?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt azon férfi, a ki 1206-ban Franciaországban született? Angolországban nőül vette III. Henrik király leányát, a király ellen támadva, azt meggyőzte. Mikor és hol? Regens és protector volt. Hányadik évi országgyűlésen alapította meg Angolország parlamenti alkotmányát? Hogy halt meg?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik bagoly faj az, a mely sárgás-barnán és feketén tollazott s hosszú tollfülekkel bír? Eledelét nyulak, egerek, varjak és őzborjak képezik. Hol él?

4. Képrejtvény.

A 36. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számtani kérdés: 6 és 2 vagy — 8/3 és — 4/3.

Történelmi kérdés: Bakonyi Károly.

Természettudományi kérdés: Balin (bálint, blicca).

Képrejtvény:

Halnak, halnak, egyre halnak,
Szine java, a magyarnak.

Helyesen megfejtették:

Posnár Károly, Kurcz Ede, Bagyary Béla, Havas József, Szatmári Zoltán, Weisz Manó, Kemény Géza, Berkes László, Fischer I, Baum József, Zugel Sándor, Bergsmann Imre, Biermann Miksa, Fleischmann Dezső, Nagy Béla, Sélley Kázmér, Farkas Aladár, Lederer Gyula, Bornemissza István, Weisz Jenő, Függ Dénes, Kucséra Jenő, Bálint Béla, Laufer Ede, Török Márton, Marjai Ákos, Remer Antal, Czindura Miklós, Stera Pál, Waizenkorn Jakab, Székely Győző, Haerter Ádám, Sáfár Elemér, Steiner Albert, Ádám Gyula, Kejzlár Gyula, Sauer Berthold, Bisicz György, Rosenfeld Richard, Földesi József, Tóth Imre, Lingauer Ferencz, Mandel György, Gyurits Kálmán, Weidinger Béla, Stefanovics Gyula, Márton S., Bienenstock Lázár, Kiss Elemér, Adler Béla, Weisz Ferencz, Pollacsek József, Földi Kálmán, Kiss Ernő, Simon Ernő, Goldner Samu, Csileser Ernő, Schulz Ármán, Róth Ottó, Slákovits Gergely, Kohn Vilmos, Brichta Manó, Konecsny Béla.

A kitűzött könyvjutalmat Kemény Géza nyerte el Pozsonyban.

IRODALOM.

Magyar-német Zsebszótár. Irta Wolff Béla főreálisk. tanár. A német nyelv tanításával foglalkozóknak általános itélete az, hogy közkézen forgó magyar és német szótáraink nem felelnek meg az iskola kívánalmainak, mert az idegen nyelv nehézségeinél nem nyújtanak elég ulbaigazítást a tanulóknak s különösen a phraseologiai dolgokban nagyon gyakran eszerben hagyják őket. Szótárainknak e hiányossága mind a tanárnak, mind a tanulóknak munkáját megnehezíti s bizonyára szintén oka a német nyelvtanítás sokat hangoztatott eredménytelenségének. E bajon szándékozott a szerző segíteni „Magyar és német zsebszótár, tekintettel a két nyelv szólásaira” című munkája közrebocsátásával, melynek első, magyar-német része most került a könyvpiazcra. E mű szerkesztésénél első sorban az iskola szükségletét tartotta szem előtt. A fölvetett szöveget szigorúan megrostálta, mellőzve mindazt, a mi az iskola s az irodalom nyelvében csak elvétve vagy éppen nem fordul elő. Különös gondja van arra, hogy oly kifejezés ne kerüljön a szótárba, mely a tanulók erkölcsi vagy illem érzéke megütközhetnének. Annál több helyet fordíthatott arra, hogy a magyar és a német nyelv eltéréseit kellőképen megvilágítsa. Ezt egyrészt a példamondatok nagy számával, másrészt a szavak után vetett tájékoztató megjegyzésekkel, bővítésményekkel, a vonzatok megjelölésével stb. iparkodott elérni. Munkája tehát nemcsak szótár, hanem egyuttal

phraseologia is. Ez újításnak a tanuló ifjúság jó hasznát fogja látni. Ugyancsak az iskola lebegett szeme előtt, mikor — az Utasítások értelmében — következetesen ragaszkodott az osztrák helyesíráshoz.

A most megjelent első részt rövid időn követni fogja a második, mely amannak kiegészítője lesz, a mennyiben a phraseologiai adatokon kívül tartalmazni fogja a német szavaknak mindazon nyelvtani változásait (a főneveknél a birtokos eset és a többes-szám pontos megjelölését, a mellékneveknél a közép és felsőfokot, az igéknel a történeti multat stb.), melyekre fordítás közben a tanulóknak minden lépten-nyomon szüksége van.

A zsebszótárt az Athenaeum-részvénytársaság oly eszennel állította ki s árát (költre 1 frt) oly csekélyre szabta, hogy a könyv bármely külföldi szótárkiadvánnyal kiállja a versenyt. Szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Szerkesztői telefon.

D. B. Jónni fog egy kis simitással. — **Breiner E** A Rétségek fia karácsony előtt könyvalakban is meg fog jelenni s olvasón megszerezheti. Annak idején megjelenését s árát is közölni fogjuk, csak kísérje figyelemmel lapunkat. A „Tanulók Lapja”-nak minél szélesebb körben való terjesztését is figyelmébe ajánljuk. — **Wiener Jenő** Miskolcra. Ajánlatát elfogadjuk. Őt előfizető után félévre tiszteletpéldány jár. — **Nagyváthy Jenő**. 1. „A lengyel fogoly” cz. kötetemnyét Csengey Gusztáv írta. 2. Ploetz K. grammatikája megfelel az ön céljainak. — **Oláh Gábor**. Az a kis „önleleplezés” világrét sem változtat a jó viszonyon, sőt őszinteségét szeretjük. Csak azt ajánlanók: vigye át ezt az őszinteséget a poézis terére is, mert a „Tizenhat év”-vel sehogy sem vagyunk megelégedve. Már ugyan, hogy lehet annyira elszontyolodni azon, hogy 16 éves mult? Sose bánja! 3. Jókai a Bajza-utczában lakik. — **6. osztályu tanuló**. A következő könyveket ajánljuk: Arany, Buda halála; Berzsenyi költeményei; Gyulai, Vörösmarty élete; Katona, Bánkban, Kisfaludy Károly, Csalódások, Kölcsey versei; Teleki, Kegyencz; Vörösmarty, Zalán futása, Csongor és Tünde. — **Rosnár Károly**. Csakis bérmentett leveleket fogadjunk el. — **Billitz Ferencz**, Nagybeeskerek. Gyűjtőív megy. — **K E**. Csak önnek abszurdum, de nem másnak. Ha ez is abszurdum, akkor ön nem tudja, mi az abszurdum. — **Désiré**. A kérdézet elbeszélés jónni fog és akkor kíváncsiságukat kielégíthetik. — **Nemo**. A régiségrejtvény kido'gozása pongyola, a többi jó. — **Kovács Albert**, Kolozsvár. Talánya esinos, mindazonáltal, csak akkor közölhetjük, ha külön lapra rajzolva, újra megküldi. — **Voigt Gyula**. Magyarország középiskoláinak legtöbb önképzőköre járhatja a „Tanulók Lapját”. Ennyi talán elegendő lesz, hogy önök is kövessék a példát. Azóta különben lapunkat a vallás és közoktatásügyi miniszterium, tehát a legilletékesebb hely ajánlotta 1896 május 26-án kelt 26808. sz. alatt a középiskolai ifjúság számára.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:

Egész evre 4 frt.
Fél evre 2 frt.
Negyed evre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiun tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

„Fiatal véreim.”

— Glosszák Szemere Miklós röpiratához. —

Magyar ifjak! ismeritek-e Szemere Miklós nevét?

Nem az öreg Szemere Miklós nevét, hanem az öcseséét, a fiatalét. Az öreg arról ismeretes e hazában, hogy szép költeményeket, kiváltkép szonetteket írogatott; a fiatal, hogy versenylovakat futtat. (Az utóbbi úriabb foglalkozás.) Az öreg arról is nevezetes, hogy két szót fabrikált: az *irodalom* és *jellem* szót; a fiatal, hogy két röpirút iratot bocsátott közzé: a *Fair Play*-t és a *Fiatal Véreimet*. (Vajon melyiket emlegetik tovább: a két szót-e, vagy a röpiratokat?)

A fiatal Szemere Miklós híres-neves sportsman. E mellett talpig gavallér és elmés ember.

Ez utóbbi sajátágának köszönhetjük, hogy nem követte a «sutor, ne ultra crepidam» istenes tanácsát, hanem pennát fogott a kezébe és megforgatta azt, amúgy igazi kuruczos eleganciával. Szemere Miklós nagy barátja a hasonlatoknak és sok dolga lehetett hasonlatokkal az életben. Egy érzékeny veszteség után a turfon (vagy talán a választásokon?) elbúsongott, mekkora komiszság az, ha futtatáson a jockeyk összejátsszanak és elrontják a jámbor sportsman-ek spekulációit. Ennek révén eszébe jutott, hogy a mi közéletünkben sem divik a «fair play» (tisza játék): megírta hát a *Fair Play*-t. Ugy látszik, ennekutána beleizlett az íróság gyönyörűségébe, mert valamivel később Tatán elnézte angol paripáinak pajzán ficzánkolását, ezen eltűnődött és azt találta, hogy ezek az angol lovak ép oly vidámak, mint a derék angol fiatalág. Az angol fiatalságról eszébe jutott, hogy van magyar

fiatalság is, a mely nevetlen, melyből enni csak századik tud, a sport-szellemet nem műveli, nem Oxfordba jár egyetemre, a «gömöri lépés»-t nem tudja jól eljárni, jobban hevül a közéleti szereplésért, mint a katonáskodásért: szóval mindenképen bárdolatlan, — szibarita népség.

Ezen a helyzeten segíteni kell. Megírta hát a *Fiatal Véreimet*.

Jól értsük meg: *Fiatal Véreimet* és nem *Fiatal Telivéreimet*. Jelennaló esetben nem angol fajlovakról, hanem magyar ifjakról perorál a hirneves sportsman. Ne feledjük el, hogy Szemere Miklós ereiben Kölcsey-vér is folyik, tehát tiszta jussa van egy *második Parainézishez* és méltán oktathatja, a fiatal nemzedéket, ha eddig nem is nevelt gyermekeket, csak — telivér fajesikókat. És ne téveszszük szem elől, hogy lelkesedéssel, jó hiszemmel akar nevelni, ő maga mondja, hogy «azért teszem, mert szivetekhez, lelketekhez akarok szólni magányomból! Szólok, mert szeretem fajom és akarom, hogy éljen szabadon, boldogan, — ne veszszen el.» Igaz, hogy e lendületes rakétát könyvének csak a *végén* ereszti föl és addig — saját szava szerint — *fennhangon gondolkozott*.

Fennhangon gondolkozott: ezzel a kifejezéssel jellemezte legjobban Szemere Miklós magát és a saját könyvét. Gondolkozott könnyeden, a hogy jött, logikus rendszerűség híján és gondolatait — a mint egymásután jöttek — cikornyá nélkül, uri nembánomsággal papirosra bizta: ein Mann, ein Wort!

Gondolatai gondolatokat ébresztettek bennem is — az ő könyvéről, hadd mondjam el ezeket